

Marijan ŠEF, svećenik-lijječnik, Ljubljana

HENDIKEPIRANI – IZAZOV I PRILIKA ZA EVANGELIZACIJU

UVOD

Najprije želim iskreno priznati da je sadržaj predavanja plod iskustva drugih, koji su se puno dublje susreli s hendikepiranim osobama, nego ja osobno. Među njima imaju svoje značajno mjesto roditelji i prijatelji hendikepiranih, kojima zahvaljujem za sve što mogu o hendikepiranima napisati.

Sadržaj predavanja podijelio sam na tri poglavlja:

- I. Svijet hendikepiranih
- II. Hendikepirani – izazov za evangelizaciju
- III. Hendikepirani – prilika za evangelizaciju

U I. i II. poglavlju govorim o hendikepiranima općenito, pretpostavljajući da su nam pojedine kategorije hendikepiranih osoba barem u glavnome poznate. U III. poglavlju je prikaz dvaju modela kako hendikepirani navješćuju Evanđelje:

Bratstvo bolesnika i invalida (BBI) i

Vjera i svjetlo

I. SVIJET HENDIKEPIRANIH

1. Tko su hendikepirane osobe?

Govoreći o hendikepiranim osobama mislim općenito na osobe kojima se je zbog bolesti, nesreće ili loših životnih uvjeta njihov život tako izmijenio da nisu više sposobne uključiti se u sve oblike svakidašnjeg života.

Među hendikepirane u užem smislu riječi ubrajamo:

a) sve osobe s bilo kakvom genetičkom manom koja sprečava normalan razvoj i djelovanje tjelesnih funkcija ili mentalnih sposobnosti;

b) sve osobe kod kojih opisani defekti nastupaju u kasnijem životu zbog različitih bolesti ili nesreća.

Posljedice za hendikepiranu osobu, njezinu rodbinu i okolinu različite su s obzirom na to kada je osoba doživjela hendikep. U prvom slučaju, npr. kod trisomije (mongoloizma) suočavaju se s mnogostrukim problemima najprije članovi poro-

dice, a kasnije i hendikepirana osoba sama. U drugom slučaju, npr. kod sljepoće koja nastupi u kasnijem razdoblju života, s posljedicama hendikepa suočava se najprije hendikepirana osoba sama, a zatim njezina rodbina i okolina. Posljedice mogu biti dakle osobne, socijalne i religiozne. S obzirom na temu predavanja neću se zadržavati kod spomenutih posljedica hendikepa, nego ću govoriti o hendikepiranim osobama općenito.

2. Koliko ih ima?

Prema mišljenju statistika na svijetu ima, a prema tome i u svakoj sredini, oko 10% tjelesno i mentalno hendikepiranih osoba. Uzroci za hendikep mogu biti jako različiti.

Neke smo već spomenuli, no moramo dodati još neke na koje općenito manje mislimo. Tamo gdje se npr. raspada obitelj i nestaje vjerski život veoma često dolazi do teškog emocionalnog poremećaja i krize smisla života. Upravo ti razlozi mogu imati teže posljedice za život negoli obični tjelesni nedostaci. Koliko ima emocionalno hendikepiranih koji pate zbog besmislenog života, teško je reći, ali njihov postotak sigurno nije zanemariv. U našem prikazu imat ćemo pred očima tjelesno i mentalno hendikepirane osobe.

3. Odgovor društva na svijet hendikepiranih

3.1. Bez obzira na vrstu hendikepa možemo otkriti u odgovorima hendikepirane osobe, njezine rodbine i okoline neke zajedničke crte, tj. reakcije na hendikep. Ove reakcije možemo usporediti s reakcijama koje je dr. Elizabeth Kübler-Ross opisala prateći umiruće: 1. negiranje; 2. agresija; 3. cjenkanje; 4. depresija; 5. prihvatanje.

Poznavanje tih emotivno-psihičkih reakcija na hendikep omogućuje pravilno razumijevanje osobe koja je njime pogođena. Dublje poznavanje spomenutih reakcija omogućuje stvarnoj situaciji prilagođenu i potrebnu psihološku, socijalnu i vjersku pomoć. Nedovoljno poznavanje emotivnih reakcija osobe koja se suočava s hendikepom uzrokom je da mi zdravi prilazimo hendikepiranim osobama s pogrešnim stavovima, što vodi u otklanjanje ili paternalističko rješavanje s hendikepom povezanih problema.

3.2. Kakav odnos imaju ljudi današnjeg društva prema hendikepiranima? To se vidi iz odgovora koji su bili objavljeni u prospektu njemačkog udruženja Caritas (1976): 85% stanovništva nije pokazivalo nikakvog interesa za sudbinu hendikepiranih osoba; 76% nije bilo spremno živjeti s hendikepiranim osobama u istim stambenim prostorijama; 71% je tražilo da hendikepirane osobe budu odgajane u posebnim ustanovama; 63% protivilo se da liječnici očuvaju na životu hendikepiranu djecu. Da li bi mišljenje današnje generacije bilo puno drugačije od mišljenja generacije od prije 12 godina? Da li bi postotak kod kršćana bio značajno drugačiji?

Svijet zdravih vjerojatno nikada nije bio dovoljno pravedan prema svijetu hendikepiranih. Dubljim ispitivanjem otkrili bismo sigurno više razloga. Spomenut ću samo neke misli Jeana Vaniera, poznatog borca za evanđeosku ljubav prema svim

nemoćnim osobama, osobito mentalno hendikepiranima. J. Vanier kaže da se mi zdravi u dodiru sa hendikepiranima osjećamo ugroženima jer je hendikepirana osoba sama po sebi kritika ljestvice vrednota koju su stvorili zdravi ljudi.

Današnje materialističko i potrošačko društvo, koje se našlo u velikoj ekonomskoj krizi, opasno je jer će se hendikepiranim osobama posvećivati sve manje i manje pažnje, financijskih sredstava i svega što je s tim povezano.

3.3. Ipak moramo priznati da su u nekim zemljama u posljednjim desetljećima postali svjesni da treba nešto učiniti za hendikepirane osobe. Zbog toga je bilo izgrađeno više domova za starije osobe, specijalnih ustanova za različite vrste hendikepiranih osoba i otvoreno više organizacija koje se za njih brinu. Međutim u mnogim zemljama često je prihvaćen princip da su hendikepirane osobe objekti pomoći ili brige od strane zdravih. Kod toga najčešće stupaju u prvi plan fizičke potrebe hendikepiranih osoba, dok su ostale dimenzije njihovog bića često zaboravljene ili zanemarene.

3.4. Razlozi jednostranog odnosa današnjeg društva prema hendikepiranim osobama:

a) Kao prvi razlog možemo uzeti mentalitet današnjeg društva stvoren pomoću ljestvice vrednota koje su izraz čovjekovog individualnog ili kolektivnog egoizma: korist, uspjeh, užitak, život bez patnje ili poteškoća i sl.

U društvu u kojem se stvaraju prijateljske veze samo na temelju simpatija, koristi, užitaka, i sl. veoma je teško razviti međuljudske odnose sa sviješću o jednodržnosti svake ljudske osobe. U takvom društvu veoma teško do djelotvornog utjecaja dolaze duhovne i religiozne vrednote, bez egoističkih ili paternalističkih tendencija.

b) Kao drugi razlog možemo spomenuti i nepoznavanje svijeta hendikepiranih osoba, njihovih osobina, vrednota i potreba. Naš je svijet tako organiziran kao da hendikepirane osobe uopće ne postoje. U odgoju i izobrazbi svijet je hendikepiranih osoba često prešućen ili spomenut kao velika iznimka. A ono što je iznimno čovjeka ne interesira ili to zanemaruje, pogotovo ako bi tražilo dublju reorganizaciju našeg cjelokupnog života.

c) Kao treći razlog možemo spomenuti pomanjkanje financijskih sredstava za bolju ili drugačiju opskrbu hendikepiranih osoba. Ima, doduše, nekoliko grupa hendikepiranih osoba kojima je uspjelo izboriti si nešto deblji komadić kruha, kao što su hemofiličari, fizički invalidi, bolesnici sa sklerozom multipleks i dr. Uspoređujući zdrave i hendikepirane osobe moramo priznati da za potrebe hendikepiranih ne nalazimo dovoljno interesa ni sredstava s kojima bi se mogli školovati potrebni kadrovi, podizati specijalne ustanove i tome slično.

No često bi se i sa sredstvima koja postoje moglo puno toga učiniti kad bi odgovorni imali probuđen osjećaj za potrebe hendikepiranih osoba, kao što su npr. rampe za invalidska kolica, uz već postojeće stepenice, WC prilagođen potrebama invalida itd.

Sigurno ima i drugih razloga koji utječu na jednostrani odnos zdravih prema hendikepiranima. Svakako je uglednije raditi sa zdravima, mladima i sposobnima nego s hendikepiranima. Čovjek se u prvi mah u društvu hendikepiranih ne osjeća baš ugodno jer svojom vanjštinom mogu djelovati strano i odbojno. Radeći s njima ne možemo postizati neke natprosječne rezultate, niti će naše zalaganje biti priznato kao nešto vrijedno i sl.

Na kraju ovih kritičkih misli o odnosu današnjeg društva prema hendikepiranim osobama želim upozoriti na Izjavu Generalne skupštine Ujedinjenih naroda od 9. 12. 1975. u kojoj su nabrojena prava hendikepiranih osoba koja bi trebalo u društvu priznavati. Nažalost, ta je izjava još uvijek premalo poznata, a vjerojatno još manje primjenjivana u životu.

II. HENDIKEPIRANI – IZAZOV ZA EVANGELIZACIJU

1.

Hendikepirane osobe bile su više desetljeća stavljene ne samo na sporedni kolosijek društvenog nego i vjersko–crkvenog života.

Zadnjih 30 godina niknula su u pojedinim zemljama posebna središta, škole, ustanove i radionice za hendikepirane osobe. Ima čak ozbiljnih pokušaja da se isprazne psihijatrijske ustanove u kojima su bile takoreći zatvorene duševno hendikepirane osobe. Osim stručnih ima i paramedicinskih pokreta kao i udruženja koja pokušavaju na različite načine hendikepiranoj osobi vratiti ne samo njezino ljudsko dostojanstvo nego otkrivaju i različite duševne i duhovne sposobnosti i nadarenosti hendikepiranih osoba. Među značajne osobine hendikepirane osobe možemo ubrajati njezinu sposobnost za iskrene, srdačne odnose sa svima koji joj se bez predrasuda približe.

Pod tim vidom svijet hendikepiranih osoba predstavlja dvostruki izazov za nas koji pripadamo svijetu zdravih:

a) Izazov za produbljenje međuosobnih odnosa u kojima hendikepirana osoba nije samo objekt našeg milosrđa ili dobrote, nego partner u dijalogu od kojeg možemo puno toga naučiti.

b) Izazov za evangelizaciju jer hendikepirane osobe od nas traže da prilagodimo svoje metode i sadržaj evangelizacije njihovim sposobnostima i potrebama ili da pronademo nove metode za evangelizaciju.

2. Hendikepirana osoba izazov je za cjelovitu evangelizaciju

Za bolje razumijevanje uloge hendikepirane osobe u životu Crkve mogu nam poslužiti opisi života kršćana u Prvoj Crkvi u Djelima apostolskim i drugim tekstovima Novoga zavjeta (Dj 2,42–47; 4,32–35; 5,12; 6,1–7...). Kršćansko društvo ima takvih značajki koje ne možemo protumačiti samo razumskim razlozima jer su posljedica nauke i života Isusa Krista. On ostaje osnovno mjerilo našeg kršćanskog života. U Isusovom životu iskaču četiri temeljna principa kojima je odgajao i oblikovao novozavjetni narod Božji.

- Isus je navješćivao spasenje svih dimenzija čovjekovog života (martiria).
- Isus je uveo najviši oblik bogoštovlja (liturgia).
- Isus je utemeljio ljubav prema bližnjima vlastitim primjerom života (diakonia).

– Isus je oblikovao zajedništvo učenika snagom Božjeg Duha (koinonia).

a) Isus je čitavim životom navješćivao spasiteljsku ljubav nebeskog Oca prema ljudima (Iv 3,16–17), koja im je liječila dušu (unutarnje liječenje), to jest opraštala grijeha (Mk 2,5), koja je liječila tjelesne bolesti čudesnim ozdravljenjima kao simbolom cjelovitog spasenja (Mt 4,23–24) i koja je oslobađala ljude od predrasuda i utjecaja zlog duha (Iv 9,1–41; Mk 9,14–29). Riječima: „Idite po svem svijetu i propovijedajte Radosnu vijest svakom stvorenju” (Mk 16,15) utemeljio je službu navješćivanja – evangelizacije i svjedočenja (Lk 24,48).

b) Isus nam je dao primjer najvišeg načina štovanja Boga ispunjavajući Očevu volju sve do darivanja vlastitog života za sav svijet. To je učinio na Posljednjoj večeri i na križu. Riječima: „Ovo činite na moju uspomenu” (Lk 22,19) utemeljio je novi oblik bogoštovlja na svijetu, novozavjetnu liturgiju.

c) Isusov odnos prema mladima, bolesnima, grešnicima, kao i mnoge njegove usporedbe otkrivaju nam njegovu djelotvornu ljubav prema potrebnima, koja je išla sve do smrti za spas vega svijeta. To je potvrdio riječima: „Nitko nema veće ljubavi od ove: položiti vlastiti život za svoje prijatelje” (Iv 15,13). Svojim primjerom i zapovijedju: „Ljubite jedan drugoga kao što sam ja ljubio vas” (Iv 15,12), utemeljio je službu djelotvorne ljubavi ili diakoniju u Crkvi.

d) Isus je povjerio svoju trostruku misiju zajednici apostola i prvih učenika i tako ustanovio Crkvu kao zajednicu koja živi snagom Isusove riječi, sakramenata i Duha Svetog. Kršćanskom zajednicom vladaju zakoni Isusovog života koji se u mnogim vidovima razlikuju ili čak protive zakonima civilnog života. Zajedništvo i jedinstvo kršćana jezgra su Isusove Velikosvećeničke molitve na Posljednjoj večeri. Snaga koja kršćanima omogućuje da žive kao jedno srce, jedna duša, jedno tijelo i jedan duh, snaga je Duha Svetoga koji nam je darovan Isusovim obećanjem (Dj 1,4–5. 8) i zagovorom Isusove majke Marije (Dj 1,14; 2,1–4).

Ukratko spomenuta četiri vida Isusova života i načina evangelizacije, trebali bi biti i vidovi života i evangelizacije Crkve. Ti se vidovi međusobno dopunjavaju jer su međusobno ovisni. Ne možemo naviješćivati Božje spasenje niti možemo Boga dostojno slaviti ako nismo spremni jedan drugoga ljubiti djelotvornom, to jest diakonijskom ljubavlju. Snagom diakonijske ljubavi možemo jedan drugoga prihvaćati sa svim tjelesnim, duševnim, duhovnim i socijalnim granicama, ranama i manama, s iskrenom željom da jedan drugome pomognemo postići Isusovo spasenje.

Obnova Crkve poslije Koncila posvetila je puno vremena i energije obnovi liturgije. Liturgijska je obnova povukla sa sobom biblijsku obnovu, obnovu navješćivanja ili evangelizacije. Vrijeme je da 25 godina iza Koncila produbimo i proširimo diakonijsku i koinonijsku dimeziju našeg kršćanskog života s nakanom cjelovite evangelizacije.

Zaustavit ću se kod dvaju vidova koji opravdavaju produbljenje i proširenje diakonije kao načina evangelizacije: u Evanđelju i u naučavanju pape Ivana Pavla II.

3. Mjesto i uloga malenih i siromašnih u Evanđelju

Isusove nas riječi o malenima iznenađuju (Lk 7,22–23, Mt 11,25). Što nam otkri-

vaju maleni? Sigurno ne neke apstraktne spoznaje nego ljubav kojom ih Bog voli. Na taj način Isus upozorava da su osobe gurnute na rub društvenog života veoma značajne u njegovim očima. Isus nam govori da maleni, koji prihvaćaju njega, prihvaćaju Boga i time izvanredne milosti. Isto tvrdi sv. Pavao (1 Kor 1–27).

No Isus ide još dalje. Tvrdi da je on sam siromah i da je svaki siromah produžetak utjelovljenja, jer je „Riječ postala tijelom”, postala malenim nemoćnim djetetom i raspetim čovjekom. Svemogući je postao nemoćan kao dijete i kao raspeti. On želi da ga otkrivamo u svim nemoćnima i raspetima (Mt 25,35–40).

Isus se izjednačuje sa siromahom koji je na tajnovit način, „incognito” Isus. Tajna je Evanđelja u ovome: Isus je u siromašnom, Isus je siromah. Bilo koju hendikepiranu osobu možemo ubrojiti u kategoriju malenih u evanđeoskom smislu jer je svaka hendikepirana osoba pod nekim vidom malena, jer je ovisna od ostalih, najčešće zdravih osoba. I kao što su maleni, osobito djeca, izazov za odrasle tako nas hendikepirani potiču da im pomognemo svladavati posljedice njihovog hendikepa zbog kojeg mogu doći u opasnost da ne postignu spasenja u Isusu. Hendikepirani nas dakle pozivaju da prilagodimo sve svoje metode i sredstva za evangelizaciju njihovim potrebama i sposobnostima.

4. Hendikepirana osoba u pastoralnom naučavanju pape Ivana Pavla II.

Već je papa Pavao VI, a još više sadašnji, za vrijeme svake pastoralne posjete ili apostolskog putovanja našao vremena da se susretne s hendikepiranim osobama. U svojim govorima obraća se svim kategorijama hendikepiranih osoba, njihovim roditeljima i zdravstvenom osoblju. Papa ne zaboravlja hendikepirane ni u svojim dokumentima. U enciklici „Redemptor hominis” traži da omogućimo svakom čovjeku susret s Kristom Spasiteljem.

U apostolskoj pobudnici o obitelji izričito govori o djeci bez roditeljske brige, o ostarjelima, bolesnima, hendikepiranima, narkomanima, bivšim zatvorenicima. Kad govori redovnicima i redovnicama preporuča im brigu za hendikepirane osobe.

U apostolskoj pobudnici „Cathchesi tradendae” traži u ime pravde da se hendikepiranim osobama posvećuje jednaka pažnja kao ostalim vjernicima. U enciklici o radu traži od svih državnih organizacija da u ime dostojanstva ljudske osobe hendikepiranima omoguće ravnopravno sudjelovanje u svim oblicima čovjekova rada.

III. HENDIKEPIRANI – PRILIKA ZA EVANGELIZACIJU

1.

Time što prihvaćamo hendikepirane osobe kao subjekte, partnere u procesu cjelokupne evangelizacije, priznajemo da su nam te osobe za naš kršćanski život nužno potrebne. Ovu je spoznaju izrazio evanđeoski jezgrovito J. Vanier rečenicom:

„Siromašni nama navješćuju Evanđelje.” Produbljena svijest kršćana o potrebi obnovljenog dijakonijskog života u Crkvi potaknula je mnoge pojedince i kršćanske zajednice da pristupe hendikepiranim osobama u duhu Evanđelja. Sve što se danas događa u Crkvi, s nakanom da se pomogne hendikepiranim osobama, zapravo su samo novi načini odgovora Isusovom pozivu iz 25. poglavlja Matejevog Evanđelja. Povijest (katoličke) Crkve prepuna je više-manje uspješnih modela pomoći najrazličitijim kategorijama hendikepiranih osoba. Kao primjer možemo navesti svetog Ivana Bosca iz prošlog stoljeća, svetog Ivana Cotelenga i druge, a u novije vrijeme Raoula Foulereaua, apostola gubavaca, i Majku Tereziju sa svojim sestrama, koje se posvećuju najnovijim „siromasima”, oboljelima od SIDE.

2. Dva modela evangelizacije hendikepiranih osoba

a) Bratstvo bolesnika i invalida (BBI)

2.1. Kratka povijest. BBI zaživjelo je prije više od 40 godina. Vode ga bolesnici i invalidi i uključuje one koji vjeruju i one koji ne vjeruju. Začetnik tog pokreta bio je francuski svećenik – invalid, Henri Francois. Sve je započelo njegovim posjetima bolesnicima po bolnicama. Videći da sam ne može sve postići, poticao je manje bolesne da pomognu teže bolesnima. Iz njihovih međusobnih razgovora i posjeta razvio se postupno pokret koji je danas poznat u više od 50 zemalja.

Osnovna lozinka BBI glasi: bolesnici sami sebi navješćuju Evanđelje. Njihovo čovjekoljubivo i apostolsko djelovanje nadahnjuje se trima rečenicama Novog zavjeta:

- 2 Kor 6,9: „Čini se da umiremo, a zapravo evo živimo”,
- Lk 5,23: „Ustani i hodaj”,
- Iv 13,35: „Jedinstvo u različitosti.”

BBI naglašava duhovnu vrijednost svakog invalida i bolesnika. Svi članovi osjećaju međusobnu povezanost koju podržavaju posjetima, dopisivanjem, molitvom i patnjom koju prikazuju jedni za druge.

Slovenski su se invalidi prvi put sreli s BBI 1970. na hodočašću bolesnika i invalida u Lurd. Vjerski list PRIJATELJ, koji je postao glasilo BBI ovako je predstavio duhovni pokret BBI: „Zadaća je bratstva da probudi u bolesnicima osjećaj za apostolat, to jest osjećaj da djeluju u vjerskom smislu na ostale bolesnike s nakanom da lakše podnose svoju patnju, gledajući na nju kao na svoj udio u izgradnji Božjeg kraljevstva. Bolesniku puno više znači riječ utjehe kojom ga potiče i hrabri drugi bolesnik negoli zdrava osoba” (Priatelj, II, Božić 1970, 23).

„Pravi utemeljitelj BBI zapravo nije H. Francois već Isus Krist. Bratstvo se rodilo onog dana kada je Isus sreo uzetog i rekao mu: 'Ustani i hodaj!' Trebalo je čekati više od 1900 godina da se taj događaj pretoči u pokret” (Priatelj, XI, 1979, 1–25).

2.2. Duh Bratstva, temeljno pravilo i djelovanje

2.2.1. Vodeća misao Bratstva i njegov cilj može se sažeti rečenicom: u bratskom duhu žive hendikepirani. U Bratstvu mogu biti sve vrste bolesnika i zdravi koji su bili bolesnici. Svi članovi Bratstva nastoje da svatko od njih razvija svoje sposobnosti i da se otvara drugima pomoću bilo kojeg čina ljubavi.

Bolesnici i invalidi se međusobno povezuju na župnoj i biskupskoj razini.

BBI nije društvo nego duhovni pokret. Bratstvo potiče svoje članove na život u obiteljskoj atmosferi (želi da žive u bratskoj ljubavi), na socijalni osjećaj (svaki je bolesnik i invalid značajan i treba napredovati u tjelesnom i duhovnom pogledu), na misijsko djelovanje (svi članovi žele evangelizirati sve hendikepirane na svijetu).

2.2.2. Za djelovanje Bratstva potrebni su izvjesni uvjeti. Poznato je da se bolesnici i invalidi nerado pokazuju u javnosti. Njihova ih obitelj često u tome sprečava.

U BBI mogu biti bolesnici invalidi svih generacija, bez obzira na socijalni položaj i vjersku pripadnost. Redovito su uključeni u život župe i biskupije.

2.2.3. BBI se brine za tjelesni i duševni razvoj svojih članova. Bratstvo želi promicati razvoj osobnosti i zbog toga potiče svakog člana da svjesno razvija svoje sposobnosti.

2.2.4. Bratstvo je utemeljeno na evanđeoskom bratstvu. Naravne veze žele oplemeniti Evanđeljem (Iv 15,12; Mt 23,8–9; 1 Iv 2,10–12). Međusobnu ljubav razvijaju pomoću dijaloga, to znači prema načelu primanja i davanja.

U svojim se djelatnostima pouzdaju u Božju providnost. Zbog misijskog duha članovi se Bratstva osjećaju slobodnima da kontaktiraju sa svakim čovjekom.

2.2.5. Bratstvo pomaže svojim članovima da se što bolje uključe u svoju sredinu, to znači u svoju obitelj, u svoju radnu sredinu i svoju župu i da na taj način izađu iz svoje zatvorenosti.

2.2.6. Bratstvo vodi i podržava grupu hendikepiranih. Grupu odgovornih čine bolesnici, invalidi i osobe koje su ozdravile od bolesti ili invalidnosti. Možda bi zdravi bili bolji organizatori i pokretljiviji u svom djelovanju; ipak Bratstvo ne dopušta da zdravi na bilo koji način preuzmu vodeću ulogu. Zdravi mogu biti samo pomoćnici hendikepiranima ili posrednici u njihovim nacrtima. Bratstvo vodi grupa s odgovornima na čelu. Odgovornog izabire Bratstvo, a potvrđuje ga župnik ili biskup, ako se radi o djelovanju u čitavoj biskupiji.

2.2.7. U Bratstvu može djelovati više svećenika, a biskup izabire jednoga koji je duhovni vođa Bratstva. Osim savjetovanja njegovog je dužnot da duhovno formira odgovorne i sve ostale članove Bratstva.

2.2.8. BBI se formira odgojem odgovornih. Svaki pokret koji želi živjeti i rasti mora imati dobru unutarnju strukturu. Sredstvo za odgoj je prije svega Evanđelje, a takođe i koncilski i drugi crkveni dokumenti koji govore o bolesnicima i invalidima i njihovoj ulozi u Crkvi i svijetu. BBI pozvalo je svoje članove da kao partneri i subjekti preuzmu u svoje ruke evangelizaciju svijeta bolesnih.

U Sloveniji BBI djeluje tako da se invalidi jednog područja povezuju međusobno sudjelovanjem na duhovnim vikendima. To znači: na više krajeva Slovenije stvaraju se skupine od oko 15 invalida, bolesnika i starijih osoba kojima pomaže oko 10 zdravih osoba, redovnica, mladih i po jedan ili više svećenika. Duhovni vikendi pripremljeni su svake godine na izabranu temu. Osim duhovnih vikenda BBI organizira hodočašća, izlete i zadnjih godina i praznike na moru (na talijanskoj obali gdje u biskupiji Udine pružaju posebne uvjete ljetovanja). Svake druge godine

Bratstvo se bolesnika i invalida predstavlja na izložbi ručnih radova svih mogućih vrsta. Izložba traje deset dana (ove godine je opet u Ljubljani). Povremeno organiziraju izložbu i po drugim krajevima Slovenije. Svake druge godine Međubiskupijska komisija za dijakoniju u Sloveniji priređuje susret roditelja i prijatelja BBI, koji je zapravo jednodnevni seminar sa dijakonijskom temom.

b) „Vjera i svjetlo” – duhovni pokret za mentalno hendikepirane, njihove roditelje i prijatelje

2.3. Kratka povijest. Pokret „Vjera i svjetlo” rođen je nakon hodočašća nekolicine roditelja u Lurd koji su zbog svoje mentalne hendikepirane djece bili vrlo neprijatno prihvaćeni od strane hotelskog osoblja. Nakon razgovora s Marie-Helene Mathieu i Jeanom Vanierom došlo je do odluke da se organizira međunarodno hodočašće roditelja s mentalno hendikepiranom djecom i njihovih prijatelja u Lurd. Iza Uskrsa 1971. došlo je na hodočašće u Lurd 12.000 osoba iz 14 zemalja, među kojima je bilo oko 4.000 mentalno hendikepiranih osoba. Tokom ovog hodočašća svi su prisutni doživjeli izvanredno veselje i radost među hodočasnici. Roditelji su tada otkrili da njihovo dijete nikako nije razlog stida nego izvor radosti. Mladi koji su ih pratili otkrili su dublji smisao kršćanske dijakonije. A hendikepirane osobe doživjele su veliku radost osjećajući prijateljsku atmosferu oko sebe. Ovaj izuzetan doživljaj mira i veselja probudio je u svima nadu da će mentalno hendikepirana osoba biti konačno prihvaćena od strane zdravih. Organizatori i ovog prvog hodočašća došli su do uvjerenja da Duh Sveti želi nešto više od samog hodočašća. Nakon toga došlo je do stvaranja prvih zajednica „Vjera i svjetlo”. 1975. papa Pavao VI. potvrdio je ovaj duhovni pokret kad su predstavnici svih skupina „Vjera i svjetlo” došli na drugo međunarodno hodočašće u Rim. Treće međunarodno hodočašće bilo je za Uskrs 1981. opet u Lurd gdje se tada našao papa Ivan Pavao II koji je izrazio želju da mentalno hendikepirane osobe dođu u srce Crkve.

Danas u svijetu ima oko 700 grupa pokreta „Vjera i svjetlo” u 40 zemalja. „Vjera i svjetlo” priznata je od strane Crkve kao organizirani duhovni pokret pod vodstvom Međunarodnog vijeća. Pojedine grupe „Vjere i svjetla” povezane su međusobno u nacionalne i zonske zajednice sa svojim Vijećima čiji se članovi biraju svake treće godine. U svakome je također prisutan svećenik potvrđen od biskupa. Svećenika za sudjelovanje u međunarodnom Vijeću potvrđuje Sveta Stolica.

Skupine „Vjera i svjetlo” rade prema međunarodno prihvaćenom Statutu i Konstitucijama. Prva je skupina „Vjera i svjetlo” u Sloveniji zaživjela 1983. u Ljubljani. Trenutačno ih ima osam od Međunarodnog vijeća priznatih skupina, a dvije su u pripremi.

3.4. „Vjera i svjetlo” – prilika za evangelizaciju.

„Vjera i svjetlo” pokret je zajednica. Njihovo srce su više ili manje hendikepirane osobe koje okružuju roditelji i prijatelji, no osobito mladi. Ove zajednice nisu životne zajednice. Članovi se redovito okupljaju s nakanom da stvore i produbljaju međusobne veze, da izmijene svoja iskustva, poteškoće i želje, da zajednički i mole, osobito kroz svetu misu.

2.5. „Vjera i svjetlo” utemeljeno je na uvjerenju da je svaka hendikepirana

osoba potpuna osoba, sa svim pravima, osobito s pravom da bude voljena, priznata i poštivana zbog nje same, u svim svojim odlukama. Osim toga ima pravo na pomoć za napredak u ljudskom i duhovnom pogledu.

„Vjera i svjetlo” vjeruje da Bog voli svaku osobu, zdravu kao i hendikepiranu, da u njoj živi Isus, makar to ne može uvijek izraziti. „Vjera i svjetlo” takođe vjeruje da je svaka, i teže hendikepirana osoba, pozvana u zajedništvo s Isusom da sudjeluje u sakramentalnom životu i da postane izvorom milosti i mira za zajednice u kojoj živi, za Crkvu i čitavo čovječanstvo. „Vjera i svjetlo” vjeruje naime riječima apostola Pavla: 1 Kor 1,27.

2.6. Svakom čovjeku, pa i teško hendikepiranoj osobi, potrebni su za život u vjeri braća i sestre s kojima u susretima stvara toplu okolinu u kojoj može svatko rasti u vjeri i ljubavi. Zbog toga moraju svi, koji u vjeri i svjetlu susreću hendikepirane osobe biti spremni da prihvaćaju njihove darove i da svoje s njima podijele.

U susretu s teško hendikepiranom osobom koju ne možemo razumjeti često reagiramo tako da se od nje okrećemo ili pred njom bježimo. Time izražavamo svoj egoizam i tvrdoću srca. Potrebno nam je da nam Isus Duhom Svetim naše kameno srce pretvori u srce od mesa. Samo tako postajemo sposobni prihvatiti siromašnog i prezrenog čovjeka. Zajednice „Vjera i svjetlo” otkrivaju i posreduju Božje darove mentalno hendikepiranih osoba za primanje i iskazivanje ljubavi. Hendikepirane osobe, doduše, nisu značajne za društvo u kojem su cijenjeni uspjehnost i moć, ali imaju proročko značenje za kulturu srca i ljubavi. Zbog toga nam siromašni navješćuju Evanđelje.

2.7. Ako želimo pomoći hendikepiranoj osobi da doživi mir i nađe nadu, da se ispune njezina očekivanja za napretkom, moramo ju promatrati u svjetlu Evanđelja da bismo mogli razumjeti njezine ljudske potrebe i patnju. Tako ćemo doći do pravilnih odgovora i istinitih životnih iskustava.

2.8. Stvaranje skupina „Vjera i svjetlo”

Skupina „Vjera i svjetlo” može započeti sa svojim djelovanjem kad se nađe najmanje 10 osoba. Ako skupina broji više od 50 članova podijeli se u dvije skupine.

Skupina koja želi postati skupinom „Vjera i svjetlo” mora prihvatiti temeljna načela Statuta i Konstitucija. Nakon šest mjeseci može zamoliti da bude priključena pokretu „Vjera i svjetlo”. O tome odlučuje Međunarodno vijeće ako se radi o prvoj skupini u nekoj zemlji ili Nacionalno vijeće ako skupine „Vjera i svjetlo” u toj zemlji već postoje.

2.9. Skupinu povezuje odgovorna osoba s animacijskom ekipom. Skupina bira odgovornog među svojim članovima tajnim glasanjem, a njegov izbor potvrđuje Međunarodni ili Nacionalni savjet. Njegova služba traje tri godine. Animacijska ekipa koja redovito broji tri do sedam članova odgovorna je za svu djelatnost skupine.

2.10. Evangelizacijska uloga skupine „Vjera i svjetlo”

Osnovnu strukturu djelovanja u ime evangelizacije predstavljaju redoviti (svaka tri do četiri tjedna) susreti.

Osim redovitih susreta svaka skupina može samostalno organizirati i druge oblike međusobnog sudjelovanja s obzirom na potrebe, snalažljivost i Božje nadah-

nuće. Posebno mjesto imaju hodočašća, duhovne obnove, zajednička ljetovanja i formativni susreti. Sve se to događa na nacionalnoj i međunarodnoj razini.

2.11. Veoma je značajno da skupine „Vjera i svjetlo” sudjeluju sa svim drugim zajednicama i duhovnim pokretima u Crkvi, kao i s državnim ustanovama i organizacijama koje na bilo koji način prihvaćaju izvorno nadahnuće „Vjera i svjetlo”.

Skupine „Vjera i svjetlo” moraju biti prije svega uključene u život župne zajednice.

Iako je duhovni pokret „Vjera i svjetlo” ponikao u Katoličkoj Crkvi, otvoren je svim ostalim kršćanskim zajednicama jer želi slijediti ekumenska nastojanja Katoličke Crkve. „Vjera i svjetlo” vjeruje da hendikepirana osoba može postati izvorom jedinstva u Crkvi i svijetu jer u susretu s križem i kušnjama ljudi lakše opraštaju. Osim toga nas hendikepirane osobe, zračeći svoje siromaštvo, upozoravaju na evanđeoska blaženstva, koja nas osposobljavaju za sudjelovanje s Duhom Svetim.

2.12. Četiri dimenzije evanđeoske uloge skupina „Vjera i svjetlo”

Svaki susret „Vjera i svjetlo” hrani se trostrukim izvorom:

- doček i izmjena
- molitva i sv. misa
- obrok i slavlje

2.13. Doček i izmjena

„Veoma je značajno da se članovi sretnu, da se saslušaju sa željom stvaranja istinskih međusobnih veza. Na taj se način međusobno upoznaju, zavole, lakše nose teret jedan drugoga i potiču se na putu napredovanja” (Statut).

Doček je značajan zbog toga da se svaki član odmah osjeti prihvaćenim. Razgovor, izmjena informacija, pjesme, igre i sl. stvaraju ozračje u kojem se mogu otvoriti srca.

Slijedi izlaganje teme mjeseca koja je duhovna hrana za sve članove skupine. Sadržaj priprema animacijska ekipa. Kod izlaganja teme treba se služiti različitim sredstvima (predmetima, pjesmama, glazbom, svjetlom, osobitom igrom, tj. dramatizacijom biblijskih tekstova). Za takav su način aktivnosti hendikepirane osobe naročito otvorene. Zbog toga trebaju biti uključene osobito u dramatizaciju biblijskih tekstova. Iz toga slijedi izmjena misli, doživljaja i iskustava u grupicama.

„Kod toga je bitno stvoriti takve međusobne odnose da možemo otkriti patnje i darove druge osobe i da možemo jedan drugoga zbilja upoznati po imenu. Izmjena može biti riječima ili zajedničkim djelima (crteži, geste, izrađeni predmeti itd.). Malo po malo stvori se prijateljstvo prožeto nježnošću i vjernošću, što omogućuje da jedan u drugome otkrivamo znakove Božje ljubavi” (Statut).

2.14. Molitva i Euharistija

Skupina se opet okupi za molitvu ili sv. misu. I jedno i drugo mora biti brižno pripremljeno. Kod toga moramo biti pažljivi prema potrebama i sposobnostima drugih, osobito hendikepiranih osoba da svatko može biti što bolje uključen u molitvu ili sv. misu.

„Isus je došao da navijesti Radosnu vijest siromasima. Nebeski Otac posebno ih voli. Isus je dao život za svoje ovce. Hranio ih je svojim tijelom. Zbog toga naši susreti i celebracije dolaze do vrhunca u molitvi, to znači u zajedništvu s Bogom, u Euharistiji i drugim vjerskim slavljinama” (Statut).

Kad god je moguće zajednički slavimo Euharistiju jer je ona srce naših susreta s Isusom.

Neke zajednice slave Euharistiju povremeno s čitavom župnom zajednicom što je sigurno jedan od najboljih načina da hendikepirane osobe i njihove obitelji budu prihvaćene od čitave župne zajednice, tj. Isusove Crkve.

2.15. Zajednički obrok i slavlje

Prijateljstvo, stvoreno kroz susret i molitvu, nalazi svoj opipljiv izraz u zajedničkom obroku hrane i praznovanju.

„Iz iskrenog prijateljstva izvire radost koja predstavlja karakterističnu osobinu „Vjere i svjetla”. Bog je taj koji nas je pozvao na zajedništvo i želi da otkrijemo savez koji nas ujedinjuje; nismo više sami. Susreti su obilježeni trenucima veselja koje izražavamo pjesmom, plesom, smijehom i dijeljenjem hrane” (Statut).

Zajednički stol neka bude lijepo pripremljen da može povezivati radost uživanja hrane i pića s radošću susreta.

Skupina voli zajednički slaviti imendane i rođendane svojih članova, vjerske praznike i druge značajne trenutke svojega života.

„Blagdan slavimo ako nas slavlje podsjeća da je Bog među nama uvijek prisutan, da bdije nad svojim narodom i nad našom zajednicom kao Otac koji voli svoju djecu” (Jean Vanier).

2.16. Četvrto vrijeme

Ako je prilikom naših susreta došlo do dubljih međusobnih veza, onda ćemo osjetiti potrebu da u razdoblju između jednog i drugog susreta jedan drugoga potražimo telefonom, javimo se razglednicom, posjetimo se i sl. U ovo četvrto vrijeme ubrajamo i zajedničke izlete, hodočašća, praznike, i sl. Sve to omogućuje da skupina „Vjera i svjetlo” povremeno postane životna zajednica.

Sve ovo treba biti usko povezano sa životom župne zajednice koja za nas predstavlja Crkvu. A župna zajednica sa svoje strane može na ovaj način postati dionikom skrivenog blaga u srcu malenih i nemoćnih.

ZAKLJUČAK

– Govoreći o odnosu zdravih prema hendikepiranima, možemo ustvrditi da je Isusov odnos prema hendikepiranima bio u povijesti veliki izazov ne samo za kršćane nego i za ostale ljude.

– Otkako Božji Sin izabra „što je ludo u očima svijeta da posrami jake” (1 Kor 1,27), Crkva ne prestaje na različite načine nasljedovati Krista hraneći gladne, dajući piće žednima, primajući putnike i strance, pohađajući bolesnike i zatvorenike, propovijedajući Radosnu vijest siromasima (usp. Mt 25,34–40; 11,5).

– Bilo je slučajeva kad su pojedinci ili pojedine zajednice u Crkvi zaboravili na svoje poslanje zbog starozavjetnog ili poganskog shvaćanja bolesti (kao što se npr. dogodilo u procesima suđenja vješticama, vjerskim ratovima i sl.) ipak ostaje istinom da je Crkva po čitavom svijetu bila često prva u brizi za sve hendikepirane osobe.

– Ako danas izričito govorimo o dijakoniji, znači da smo osjetili manjak u

tom pogledu u našem navješćivanju i životu naših kršćanskih zajednica. Uzroci da je došlo do takvog stanja vanjskog su karaktera, tj. društveno uređenje koje je natjeralo kršćane u sakristije i crkve. Razvijajući koncilsku obnovu u liturgiji i navješćivanju, osjećamo da nam nedostaje dijakonijske prakse kojom će Crkva postati autentičnija za današnji svijet.

– Zbog toga hendikepirani za nas ostaju izazov i prilika.

Izazov:

1. Našu evangelizaciju vraćaju na njezine temelje – na blaženstva, k malenima i siromasima, a to su hendikepirani kojima najprije trebamo donijeti Radosnu vijest jer su više negoli ostali, zbog hendikepa, sposobni prihvatiti ponudu spasenja.

2. Imajući pred očima hendikepirane ostat ćemo blizu ljudima, bit ćemo stvarni i ljudski u svom načinu propovijedanja i življenja, jer hendikepirani od nas očekuju da svoje darove i sposobnosti podijelimo s njima.

3. Hendikepirani predstavljaju za nas kamen kušnje vjerodostojnosti našeg cjelovitog crkvenog djelovanja. Jer u Isusovom kraljevstvu ljubavi nitko ne bi smio ostati zanemaren, zaboravljen, u stisci, nemoći ili čak bez sakramenata.

Prilika:

1. Hendikepirani pružaju priliku da razvijemo i obogatimo naše metode evangelizacije, osobito katehizaciju. Pomislimo samo na hendikepirane na vidnom i slušnom području, na mentalno hendikepirane, na rastući broj različitih ovisnika o drogama, alkoholu, na veliki broj očajnih samoubojica, a da i ne spominjem ostarjele, osamljene, umiruće itd.

2. Hendikepirani su prilika za našu evangelizaciju jer očekuju od nas da promijenimo stav nas zdravih prema njima kao „objektima” naše dijakonije i navješćivanja i priznamo im status „subjekata”, partnera u cjelovitoj evangelizaciji. Najbolji apostoli invalida – sami su invalidi, oni koji su doživjeli Božju ljubav. To vrijedi i za izliječene alkoholičare, drogeraše, roditelje hendikepirane djece i sl. U tom pogledu čekaju nas velike mogućnosti.

3. Hendikepirani su prilika za nas, osobito crkvene ljude, da radeći s njima, živeći s njima postanemo i sami jednostavniji, skromniji, srdačniji, sličniji Isusu koji nas sve poziva da se obratimo i postanemo kao djeca jer će samo djeca ući u Božje kraljevstvo.